

UJ KELET

ISZIDO-POLITIKAI-NAPILAP

Befejeztetett

No hála istennek, csakhogy befejeztetett: egy háborúval megint kevesebb. Már azt hittük, folytatják, mint mondani szokás, a végső győzelemig. De nem folytatják. Konstantin királyi proklamációjában jelenti be, hogy vége a hadműveleteknek, a hadsereg leszerelhet. Szép egy ilyen proklamáció, királyi. A görög császárral elhatározza, hogy nem akar vért látni, és a jó görög katonák mehetnek hazra a meleg tűzhelyhez. Hímnikus ódát lehetne írni a nemesség mozolhat, amely az áldatlan emberölést egyetlen tollvonással befejezte, ódát a nemesség szándékához, amely nem akar háborúzni. Ha... Igen ha... ha ez a mozdulat belsőről érkezett volna, és a szándék is belől, a nemesség indulatok között született volna. De tudjuk, hogy a háborút nem Konstantin fejezte be: ő csak megkezdte. Csunya és kicsinyes dinasztikus önzésből kezdte meg, ami az ókor között nem föltétlenül muszáj ok, de hogy befejezte, ez már aztán muszáj volt. Kemélek mondták és szegény Konstantin vetta a tollat: ha muszáj, muszáj. És aláírta, hogy befejeztetett. Egyelőre a háború, de az eseményeknek az a rossz szokásuk, hogy következményeik vannak, az egyik „befejeztetett” után könnyen elkövetkezhet a másik, amely nem a háborúra, de Konstantin második százegyháznapi uralkodására vonatkozhat. Mert az a gyanú, hogy nemcsak Kemal diktálja a királyi proklamációt, de a megvert görög hadsereg is Konstantin, ha volna még tét az asztalon, folytatná a háborút, igen a végső győzelemig. De nincs több tét. Nem királyi kegyelemből szerelnék le a megvert katonákat, de a maguk kénye-kedvéből. Nincs tehát más tennivaló, le kell írni az autogramot: Konstantin rex és meg kell engedni a háborúnak, hogy végetérjen és a katonáknak, hogy hazamegyenek. Meg kell engedni, mert a háború ugyanis végetért és a katonák úgyis rég otthon vannak és szíjják a dicsőtelen kalandot.

Szomorú tanulság Konstantin, hogyan nem szabad utat engedni a hogyantúlmas népek és országok bérére szellemeket. Menni. Konstantinnak a háború minden vagy semmi volt, ő nagy győzelmes cészár akart lenni vagy újabb emigráns Svájcban. De népének a játék sokkal véresebb, áldozatosabb, veszedelmesebb. Konstantin király a keletromai császárságról álmodott. Nagy-Konstantin örökéről, a kicsiny Athént a nagy Konstantinápolyal akarta felcserélni. Már-már ott állott a két főváros kapuja előtt, már-már elesett Angora és Angorával Bizánc, de a hadszerencse, hogyis mondják a klasszikusok? Igen a hadszerencse forgandó. Abban a pillanatban fordult a szerencse, amikor Konstantin megjelent a fronton és átvette a fővezérséget, mert már csak az úgynevezett utolsó simítások kellett az döntő győzelemhez és ilyenkor a Konstantinok mindig át szokták venni a vezérletet. De peches keze volt, az utolsó simagatásokat nem ő végezté, hanem Kemal, nemis keztyűskézrel vagy ha keztyűssel: vaskentyűssel. Mert tudnak még a Szolimanok utódei is így. Erre ki derült, hogy nemis Konstantin a vezére a hadseregnek, megvert hadseregnek ő nem is lehet a vezére, a vezér a régi generalisszimusz volt, aki elvesztette a nagy titkózatot és aki most a vezérkari főnökkel együtt le is mondott. Már van is új főparancsnok, Papulus tábornok és új vezérkari főnök, a kintő Duzmanisz, de hadsereg nincs többé a fényes gombokhoz, és háború nincs többé, hogy az új hadiszenk bemutatassák zsenialitásukat. Tartunk tőle,

hogy nép nincs többé, amely Konstantin királyának tudná, holott csak igen kevesen mut, hogy a volt emigráns, mintén népe kitörő akaratából visszatért a trónra, ura nem lett két világháza legeszebb darabjának.

A legkellemetlenebb a dologban, hogy nyilatkozatok történtek a legyőzött oszmán császárnál bérére. Konstantin nyilatkozott és Lloyd George ugyancsak, Konstantin bemondta, hogy befejezi a háborút, csak Angorát egy kicsit pótolhat. És a nagy elődjéről elnevezett városról is mondott valamit, hogy ezt csak egy foglalja el, ha a magas antantnak nincs ellenvétele. És a magas antant Lloyd George-on át nyilatkozott meg: igenis a békénél figyelembe kell venni a hadihelyzetet és respektálni a győző jogait. Konstantin már látta, hogyan nevezi őt az utókor második nagy Konstantinnak, amikor ez a váratlan baleset bekövetkezett, hogy meg kellett írnia nevezet-

tes proklamációját a befejezésről és a leszerelésről. Most Kemal nyilatkozik, minthogy ő csakugyan sajátkezűleg befejezte a háborút: a főjére olvassa Lloyd George-nak a tulajdon mondatát: figyelembe kell venni a hadihelyzetet és respektálni a győzők jogait. Minthogy pedig az angol premior ezt nem azért nyilatkozta, hogy csak nyilatkozzék, de azért, mert ezt diktálja a ráció, nyilván most már a magas antant előtt nem a görögöknek, de a törököknek lesz igazsága. A görög nép drágán, nagyon drágán fizeti meg Konstantin nagyravagyó kalandját. Ha levonja a morált és megtanulja belőle, hogy a háború rossz üzlet, amihez semmi körülmények között se szabad hozzáfogni, valamicske a tanúból meg is térül. Konstantinon nyilván ez a tanulás so segít, mert a háttérben Venizelos és a republikánusok készítik elő ugyanazt a meglepetést, amit a háttérben Kemal.

Ausztria nem írta alá Nyugatmagyarország átadásáról szóló jegyzőkönyvet

Oktober 10-én indulnak meg a velencei tárgyalások — Ausztria garanciát kér Nyugatmagyarország zavaratlan birtoklására — Osztrák tiltakozás a tábornoki bizottság eljárása ellen

— Az Új Kelet tudósítójától —

Bécs, okt. 4. Nyugatmagyarország formai átadásával a konfliktus csak formailag intéződik el. Egyelőre nem történt semmi, Magyarország soprooni megbízottja aláírta az átadási jegyzőkönyvet. Az átételnek azonban súlyos akadályai vannak, mert a fegyveres felkelők megszállva tartják az egész nyugatmagyarországi területet, a határon beadták magukat és

készülődnek a fegyveres ellenállásra.

A magyar kormány az irreguláris csapatok jelenlétéről nem vesz tudomást és azon az állásponton van, hogy a reguláris csapatok kivonásával és a jegyzőkönyv aláírásával eleget tett köteletségének. Az osztrák kormány tudja, hogy Nyugatmagyarország birtokbavétele a felkelők lefegyverzése előtt harcok nélkül lehetetlen. Az osztrák kormány ezért

utasította soprooni meghatalmazottját, hogy az átadási jegyzőkönyv aláírását tagadja meg.

Az osztrák kormány álláspontja az, hogy Nyugatmagyarországot sürgősen meg kell tisztítani a felkelő bandáktól.

A félévitalos „Politische Correspondenz” foglalkozik ezzel a legújabb diplomáciai lépéssel és a Sopronban kiadott átadási, kommuikerkől a következőket írja:

Semmi ok a magyar jelentés valódiságának kétségbevonására. A Burgenlandban uralkodó tényleges viszonyok figyelembevételével megállapítható, mennyire helyesen járt el az osztrák kormány kezdetől fogva és most is, hogy az átadási jegyzőkönyv aláírását elutasította. A magyar jelentés szerint Sopron és Burgenland a tábornokoknak formálisan birtokukban van és a tábornoki bizottság minden nehézség nélkül átadhatná ezt a birtokot az átadási terv szerint Ausztriának, anélkül, hogy ez több lenne pusztán formalitásnál. Ha Ausztria belelemenne ebbe,

ünnepet ünnepel.

A Burgenland fölötti hatalom birtokosa már régen nem a magyar kormány és nem a szövetségi bizottság. Itt illuzórius átadási formaiatásról van szó, amely nem oldja fel a

hatalmakat attól a kötelességtől, hogy a Burgenlandot át kell adni Ausztriának és garantálniok kell zavartalan birtoklását.

Ausztria indammellét részt fog venni a velencei konferencián, amelyen Dalla Torretta olasz külügyminiszter igyekszik megszüntetni az ellentéteket Ausztria és Magyarország között. Schober kancellár ma hosszan tárgyalt a bécsi olasz ügyvivővel, aki átnyújtotta a velencei konferenciára szóló meghívást. A konferencián Ausztriát maga Schober kancellár fogja képviselni. Valószínűleg

október 10-én kezdődnek meg a tárgyalások, amelyek előreláthatólag 8-10 napig fognak tartani.

Bécsi parlamenti körök értesülése szerint Schober kész tervekkel vizsgálni Velencébe. Sopron csak területi engedmények fejében engedi át. A gazdasági engedményeket részben a békesszerű biztositja, másrészt Magyarországnak érdeke, hogy Ausztriában piacot kapjon. Ausztria Sopronról csak Moson-ellenében fog lemondani. Hajlandó a vitás területen belemenni a népszavazásba is, de csak hat héttel azután, hogy ott már osztrák közigazgatás van.

Ausztria azenkívül kezességet fog kérni arra, hogy Nyugatmagyarország birtokában nem zavarják meg.

Ezért ragaszkodni fog Magyarország teljes lefegyverzéséhez.

Az osztrák kormány valószínűleg már a legközelebbi órákban utazkozó jegyzőkönyvet fog intézni az antant hatalmakhoz. Tiltakozni fog a soprooni szövetségi tábornoki bizottság eljárása ellen. A szövetségi bizottság ugyanis az átadási aktus után Ausztriának itelt területeken az Oostenburg rend fenntartásával, az osztrák csapatokat bízta meg a rend fenntartásával. Ez már önmagában ellentétes az átadás lényegével, mert

csapatok nem használhatók fel a bandák elleni erőfeszítésekre.

Friedrich kalandorpolitikájáról újabb részletek nem érkeztek. A puccskísérletnek tehát,

Ítélet a Tisza-perben

Kérit halálra ítélték, Fényest felmentették

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Budapest, október 5. Több mint ötónapos tárgyalás után mintegy két héttel ezelőtt fejezte be a budapesti büntetőbíróvárszék a Tisza-per tárgyalását. A bíróság az elítelt két hét alatt áttanulmányozta a per óriási anyagát. Időközben a vádlottak és védők éles hangú beadványokban sürgették az ítélet kihirdetését, amire ma reggel kilenc órákor került sor. A közönség valósággal megostromolta a nagy esküdtszéki termet, ahová azonban csak jeggyel engedtek be a hallgatóságot. Az első padsort a diplomata és a külföldi hírlapírók foglalták le. Az egész ország feszült érdeklődéssel várta az ítéletet, amelyről a közhit általában azt tartotta, hogy felmentő lesz. Annál nagyobb volt a csalódás, amikor az elnök kihirdette az ítéletet.

A vádlottakat reggel kilenc órákor vezették be a terembe, majd néhány perc múlva bevonult a bíróság és Csád István elnök nyomban megkezdte az ítélet felolvasását. Mint-hogy a rendelkezés rész bevezetése is több ívre terjedt, az indoklás pedig egész kötetet tesz ki, az elnök a rendelkezés résznek a büntetések kiszabására vonatkozó mondatait olvasta fel elsőnek. Eszerint a bíróság

Kéri Pál hírlapíróát büntetésnek találta egyfajta szövegre való felhajtásbűntettében és ezért kétévtől három évi fegyházra ítélte. Fényes László hírlapíróát és Vágó-Wilhelm Jóné magánhivatalnokot pedig a vád és következményei alól felmentette.

Az ítélet mély megdöbbenést keltett a hallgatóságban. Az elnök ezután a megokolás ismertetéséhez fogott. Bár a bíróság jogilag igyekezett elítélésnek a helyes ítéletet, lényegében csak Hüttner vallomására hivatkozott. Nagy szépségű a bíróságnak, hogy ugyanaz a vallomás, amely egyformán terhelte Kéri mellett Friedrich Istvánt és Fényes Lászlót is, Friedrichet illetőleg már az ügyész egész eljuttatta a vádat, azaz a megokolással, hogy Hüttner megbízhatatlan, és ingadozó, azonkívül vallomását több ponton hiteles ada-

tokkal megcáfolták, Fényes Lászlóra vonatkozólag pedig a bíróság találta úgy, hogy Hüttner vallomása nem lehet marasztaló ítéletet alapít. Ebben a bíróságnak tökéletesen igaza van, mert hiszen kétségtelenül bebizonyosodott, hogy Hüttner különböző befolyások alatt a legényegesebb részleteknek hamisan vallott, viszont alig magyarázható meg, hogyan lehet egy vallomást egymással homlokegyenest ellenkező kritikával fogadni: egyik vádlottal szemben igaznak, a másikkal szemben hamisnak. Kétségtelen, hogy a bíróság az ébredők részéről hangosan megnyilvánuló hangulat nyomára alól nem tudott szabadulni.

A per iratai a törvényezéktől az ítélet kihirdetéséig keletkeztek és végső fokon a kuria fog ítéletet mondani. Az ítélet végrehajtására — alternatíva attól, hogy azt a tábla és végül a kuria megváltoztathatja, különösen a kurus és a kuruszszellem letűnésével — aligha kerül sor, mert Kéri, aki egyébként tiltakozott az Oroszországba való szállítás ellen, az orosz tiszokkal szemben kiadandó elítelték listáján rajta van.

— Nagy zsidó népgyűlés Kolozsváron. Vasárnap délután az E. Zs. N. Sz. kolozsvári helyi csoportja nagy beszámoló népgyűlést tart az Eötvös-utca 8. szám alatti zsidó iskola udvarán. A népgyűlésen a Szövetség több delegátusa fog a karlsbadi XII. cionista világkongresszusról beszámolni. Beszólni fognak: Glasner Mose főrabbi, dr. Fischer Tivadar, az E. Zs. N. Sz. elnöke, Klein Jakab Bánffy-hunyadról és Janovitz Géza. Kedvezően idő esetén a népgyűlést a vármegyeháza dísztermében fogják megtartani.

— Kormánybiztos a Banca Agraria elnök. A földreform finanszírozására — amint azt már megírtuk — az Agrárbankkal nagyfontosságú tárgyalások folynak. A bank igazgatósága tegnapi este ülést tartott, melyen a kormányt Mihály Tivadar dr. miniszter képviselte. Az igazgatóság elfogadta a kormány feltételeit s ezzel igen fontos változások történnek az Agrárbank vezetésében. A bank élére ugyanis a megállapodás szerint kormánybiztos kerül, az igazgatóságba pedig a kormány négy tagot delegál. Az ellenőrzést ezek gyakorolják. Ezzel szemben a bank adómentességet élvez és az átirási díjakat sem fizeti.

Lemondott a lakáshivatal főnöke

Dr. Ciplea Sándor az új lakásügyi főnök

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A kolozsvári lakáshivatal viharos története ismét új fejezethez érkezett. Dr. Giurgiu Todor, aki az egységes lakásrendelet alapján került a lakáshivatal élére, megvált a hivatal vezetésétől. Lemondásának okáról több verzió kering. Beavatott köréből szerzett információ szerint dr. Giurgiu távozásának kulisszatitka az, hogy a lakásfőnök egyik intézkedése kellemetlenül érintett valakit, akinek magas összeköttetései vannak. Vasárnap erősen tartotta magát a hír, hogy dr. Giurgiu ellen tüntetés készül, amiért nem a legudvariasabban bánt a felekkel. A tüntetés elmaradt ugyan, de dr. Giurgiu beadta a lemondását, amelyet Tanasescu belügyi államtitkár el is fogadott. Utóda dr. Ciplea Sándor árkassági elnök lesz, aki egyizben már főnöke volt a lakáshivatalnak, de váratlanul lemondott. A hivatal átvétele most folyik és csak három nap múlva fog befejeződni. Addig a működését felügyeltették.

Ezzel kapcsolatban említjük meg, hogy a lakbérleti bizottság tegnap tartotta meg első plenáris ülését. A gyűlés megbeszélés jellegű volt. Munkatársunk előzőleg beszélgetést folytatott dr. Babes Titusz, a lakbérleti hivatal főnökével. Dr. Babes kijelentette, hogy a hivatal működése még mindig bizonytalan. Annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy a kettős lakásügyi hivatal sem tud majd eredményes munkát végezni, mert a háború óta sem a város, sem az állam, sem a város nem építkezett, holott Kolozsvár lakossága éppen ezen intézmények alkalmazottaival szaporodott meg erősen.

A bankok szintén nem építkeztek, hanem már meglévő házakat vettek meg, a lakókat kitétték és ezzel csak fokozták a sok bajt. Az a tizenöt lakásügyi főnök, aki dr. Ciplea előtt volt, nemcsak önhibájából bukott meg, hanem azért volt tehetetlen, mert nem bírt a lehetetlenül nehéz viszonyokkal és más akadályokkal megbirkózni. Ennek dacára, ha sikerülne a lakbérleti hivatali működésbe hozni, van néhány terve, amelynek radikális keresztülvitelével sok száz lakást lehetne felszabadítani. De ha igazán meg akarják szüntetni a lakáshiányt, erre csak egy mód van: építeni.

nyen, padlója szalmával bítve, szélesen tárta kapuit Izrael gyermekeinek.

A zsinagóga udvarán sorban sorakoztak a szegények és nyomorékok, perselyeket és tányérokat nyújtának a tehetősök felé: pénzt gyűjtöttek a közösség minden szükségletére, a zsidók pedig adakozának, pénzért hűbértanak a tányérokat és perselyeket. Mosolygva és derűs ábrázattal hozta áldozatát mindenki.

Imádkozó emberekkel telt a zsinagóga. A zsinagógát a gyertyák őzöme világítja, százezer zsidóknak fohászának csapdésan az ég Urához, várván a Kol-Nidrént, Szent Jom-Kippur első hírnökét...

II.

A Jom-Kippur előtti napnak korai reggelén még egészen nyugodt volt a Szent Baal-Schem. Derült kedélyben, vidám arcával áldotta meg fiát, aztán a gyermekeket, híket hozzája hozták volt, az egész közösség szintegy. De minél inkább közeledt az este, annál nyugtalanabb lett Baal-Schem. Annál az óráznál pedig, mely utolsó a nagy Bőjtnap előtt, mozdulatlanul és mellette csaklalt fejjel tilt tanítványai között, mely hallgatásba merülten, csak valamiképp evett. Aztán hirtelen felémelte fejét és rabbi David Firkas, az előimádkozót majd áttúrta tekintetével. Megremegett rabbi David Firkas Baal-Schem tekintetétől és még egyszer elmélyült szívének legtitkosabb rejtekebe, gondolataiba és tetteibe, bűneit kereste, de nem talált egyet sem...

Mikor pedig a szent Baal-Schem elhagyta házáat, hogy a zsinagógába menjen, fölemel-

tekinetét az égre és látta, hogy azt sűrű felhők — mint az aolpáncél — borítják, szívébe aggodás költözött. S amikor helyét a zsinagógában elfoglalta, arca sötétebb volt, mint az égnek ama fellegei.

Baal-Schem tanítványai aggodalommal és félelemmel szemléltek a Mester arcát, kedélyük mindinkább nehezült. Reményüket azonban nem vezették el, mert bíztak a szent Baal-Schem nagy erejében.

A Jom-Kippur előtti éjjel állott rob David Firkas, készen a zsidó közösségért a legnagyobb áldozatra s várta Baal-Schem intését, hogy a Kol-Nidrént megkezdje.

De mintegy kévé meredten állott a szent Baal-Schem. Mészfőhőrc arcán hideg verejték gyöngyözött, könnyek patáztak arcán.

Hallgatott, miként ma nem tudná hol van. Feszülten várakoztak mindnyájan körötte, lélekzöttük visszatöltötték és örökre, évekre tánt a poroknak mintha, de Baal-Schem jeladása később...

III.

A mennyi előcsarnokába főhehőrc angyalok öntözöttek szeliden és esendesen minden felől. Zsidó alamszénakat hordtak oda, eledeleket és ruhákat, miket a szegényeknek adtak volt és minden mit az angyalok hoztak ragyogón aranyított és gyémántként csillogott, fényességük az Ur trónjára hatolt. És habár mind a jó tetteket, mind serényebben és óvatossággal hordták az, angyalok: szerény és kicsiny maradt mégis, mert szegény volt és esett a zsidók népe.

Amikor pedig az utolsó Angyal, az utolsó alamszénát is elhozta, egy szegény és vak koldusszöszny garasát, akkor megjelent az előcsarnok közepében a győzedelmes vándor: a Sátán. Fekete szárnyaival szőthetett függőnyt, hol varázslatos látomány látszik, melyben napok, hónapok és évek multának folyást...

... Volt egyszer egy korcsmáros. Ennek a korcsmárosnak mind rosszabbul ment a sora és hogy egyszer az ideje lejárt, hogy az uraságnak a bérpénzt megfizesse, nem volt neki pénze és azt kérte, hogy az egész bérpénzt jövőre fizethesse. Amikor aztán ez az idő is elkövetkezett és a korcsmáros fizetni még mindig nem tudott, a földesur az akkori szokások szerint sötét tömlőbe zárta a korcsmáros egész családját, őt magát szabadon hagyta: menjen és szerezzen pénzt valahol, hogy szabadítsa ki feleségét és gyermekeit.

Két hónapja volt. Ha pedig ennek elmúlása után a pénzt nem tudná megfizetni, felesége és gyermeke éhhalállal pusztulnának.

Alamszénát gyűjteni világra ment a korcsmáros. — Városról városra, faluról-falura panaszkolta mindenütt szerencsétlenségét, a zsidók pedig könyöröltesen adakoztak neki, ki mint tehető. Csak hogy az egész pénzt nem tudta összeszedni, mert a tartozása fölöttébb nagy, a zsidók pedig nagyon is szegények valának. Amint így éhesen és fáradtan rója útját, ostorpatogatást és lármát hall hirtelen és lovaknak dobogását, kozákok rohannak elő, mögöttük pedig nyolc lovas hintó. A kozákok egyike ostorával sujt rá, mely gödörbe szédül ettől a zsidó.

(Folytatjuk.)

Az összeesküvési per védőbeszédei

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Az összeesküvési perben három napja folynak a védőbeszédok. Román Valer az ország méltósága érdekében kérte a bíróságot, hogy a pert egész más szempontokból nézze a bíróság, mint eddig. Hazániai lelkész ellen, egy-mond, nem lehet büntetést elvonni felelőit, mint-hogy a vádlott csak tervezgetett, ami a román büntetőtörvénykönyv szerint még nem büntetendő cselekmény. Passzív munkájával különben is Magyarországot juttatja nem ért el eredményt. Ha Szabó volt alispán gyűjtött pénzt a szegény hivatalnokok részére, ez még nem büntetendő cselekmény és ha Harsányi, aki Magyarországra akart repatriálni, felkéri Barát, hogy információkat hozzon, ez még nem kémkedés. Majd Gócsy Sándor védelmére tért át, aztán a Jekey Vilma elleni vádat kritizálta. Tamás Kató vasúti hivatalnok védelme után Kiss Sándor dr. Nicola védője emelkedett színpadra. A védelem során kitért a magyar kisebbségek hangulatára is, amely Nagyrománia állami szempontjából nézve nem lehet közömbös, minthogy a kisebbség gazdasági erőt is képvisel. A délutáni tárgyaláson Oprea védő, Hubay Lajos ezredes, Irányi Kamilló, Szűcs János, Soltész László, Székely Endrét, Szilágyi Józsefet, Hulan Ernőt, Barta Sándort, Oláh Józsefet, Varga Ilonát és Varga Jánost védte. Most Fehér Dezső dr. mondotta el nagyszabású beszédét Imecs Károly, Röhlisch Lajos és Décsi Dénes védelmére. A beszéd végén a magyar egyházak szerepe volt az új államalakításban. A bíróság nagy figyelemmel hallgatta meg a védőknek ezekre az általános kérdésekre kiterjedő előadását.

A mai tárgyaláson dr. Dobrescu, a bukaresti ügyvédi kamara elnöke mondotta el védőbeszédét.

Egy morális győzelem — így kezdte — felér a háború idején aratott katonai győzelemmel. Az a tény, hogy ezt az összeesküvést hivatalnokok és gyermekkorban levők tervezgették, Románia számára morális győzelem, hiszen komoly elemek lyeszámra nem ragadtatták el magukat. Ez csak jele annak, hogy a román imperium, fennállásának első szakában is olyan természeti, hogy vele a nemzeti kisebbségeket nem igazítják komoly cselekvésekre. A bíróság vegye tekintetbe a kisebbség lelkiállapotát és ha az erdélyi magyarok volt hazájukkal együttérzőnek, azt nekünk is tisztán kell látni. Mindent az események diktálnak és nem az ember irányítja az eseményeket. Ebben az összeesküvésben nem a bűnnek van szerepe, hanem inkább az almodozó és feligazított fantáziának. Komolyabb veszedelmekről beszélni nem lehet és épen ezért az 53. ik paragrafust a per egyetlen vádlottjára sem lehet alkalmazni. Vannak büntetési cselekmények, amelyek már az előkészület során akadnak meg és vannak, amelyek befejezettek. De vajon van-e itt befejezett cselekmény? Az akták között van egy irás, amelyet Irányi intézett Harsányihoz. „Legyetek jámborok, mint a galamb és ravaszok, mint a róka.” (Az elnök felé.) Látnak, milyen ravaszok voltak, mindnyájan itt ülnek a bíróság előtt. (Előző mosolyog.)

A védő aztán sorra vette védelemét, akik komoly kémdéket nem követtek el.

Dobrescu beszéd után Popescu emelkedett színpadra. Tamás Bandit, a két Petre és dr. Kölcset védte, akik — szíriate — büntetendő cselekményt nem követtek el. Ha a bíróság Tamás Banditnak a tárgyaláson tett vallomását fogadja el valónak, akkor a vád egészen elesett ellene, ha pedig azt amit a szíriancán tett, akkor rá is alkalmazni kell a 92-ik paragrafust, amely büntetlenséget biztosít annak, aki a nyomozást elősegítette. Petresek ellen nincs komoly vád, Kölcse ellen pedig Fehérvári vallott csak, aki a tárgyalás során nem egyszer mutatta, hogy mennyire megbízhatók állításai.

A védőbeszéd után az elnök a tárgyalást megszakította.

A megegyezés ára

Mit követel a nemzeti párt a liberálisoktól — Radikálisan átszervezik a kormányt — Bogdán Duica a paktum ellen

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A kormány újraszervezési kísérletét és az ottani pártok vidéki tüntető gyűléseit egy lépéssel sem hozták közelebb a belpolitikai válság megoldását, sőt ellenkezőleg mégjobban összekevertek azt. A kormány intézkedéseiből nyilvánvaló, hogy a válság megoldásában Erdélynek, Hétország az erdélyi politikai köröknek döntő szerepe lesz. Erre vall az is, hogy a kormány most már nagy súlyt helyez az erdélyi közvélemény megnyugtatására és közel áll a feltevés, hogy Giza és Goga miniszterek hosszabb erdélyi tartózkodása szintén összefüggésben van ezzel. A két miniszternek rengeteg elintéztetése van Erdélyben, különösen a nemzetiségi iskolák és a tantervezési-kérdés ügyében.

Averescu bírókodik

A bukaresti sajtó hírei szerint Averescu bízik abban, hogy még az új flésszak meggyújtása előtt sikerüljön fog a kormányt egy átszervezési, hogy a parlament zavartalan munkáját biztosítani lehessen. A Vittorod átszervezése szerint a mai miniszterek közül csak Averescu, Take Jonescu és Argelionu maradnak meg, több tárcát összevonnának, másokat megszüntetnének. Megszüntetnék a művészeti és közlekedésiügyi minisztériumot, továbbá az erdélyi, bukovinai és beszarábiai tárcákat és a belügyi, valamint a pénzügyi államtitkárságokat. Ez az átszervezés a takarékság, jogyében történne. A Vittorod azt írja, hogy a kormány eddig azért nem gondolkodott az ilyen irányú takarékságra, sőt ellenkezőleg fokozta kellett a jelfizetett statumokat, mert a híreket ki kellett elégíteni. Most azonban, hogy hatalmat inogai érzé, mégis ehhez a radikális eszközökhöz fordul, mert ezzel gondolja elvesztett népszerűségét a tömegnél visszaszerezni.

A nemzeti párt feltételei

A nemzeti párt erdélyi akciója a kormány-tervezési leltárolás nyilatkozata ellenére is igen hamolyan látszik. A párt szászabizottságának mára hirdetőt ülése helyett csak a tizenötös végrehajtó bizottság tartott ülést. Ennek a bizottságnak tagjai közül is többen hiányoztak, mert résztvevőnek a mai dícsőszentáraton négyültsen. Végleges határozatot ezért nem is hoztak. Maru egyébként is csak felhatalmazást akar nyerni a liberálisokkal való tárgyalások folytatására.

A Román Távirati Iroda jelentése szerint Maru a ma délelőtti ülésen kifejtette, hogy milyen feltételeket szabott a liberálisoknak. Ezek a következők:

1. Az erdélyi liberális pártszervezetek feloszlata.
 2. Precíz garanciák a választások szabadságára.
 3. Megfelelő változtatások a Banca Nationala vezetésében, valamint újból való megállapítás az egyes erdélyi bankoknak a Banca Nationala részéről juttatható hitelenek.
 4. Különböző közigazgatási és katonai természetű feltételek.
- A nemzeti párt végrehajtó bizottsága mai ülésén elhatározta, hogy egy háromtagú bizottságot küld ki, amely a liberálisokkal a paktum ügyében a tárgyalásokra folytassa és befejezze. Meghívták továbbá Maru Gyulát, hogy a párt november 8-án, Bucarestben és Nistruval együtt aláírja az ellenzéknek az országhoz intézendő manifestumát.

Bogdán Duica a paktum ellen

Az erdélyi nemzetieknek a liberálisokkal való kooperációja azonban nem találkoztott az egész nemzeti párt helyeslésével. Így a RTI. ma megbízható forrásból arról értesült, hogy Bogdán Duica egyetemi tanár, a kolozsvári egyetem képviselője a szenátusban, aki az erdélyi nemzeti párttal élénk kontaktusban tartott fenn és a párt hivatalos lapjának, a Patriának állandó munkatársa volt, elhatározta, hogy nyíltan állást foglal a liberálisokkal folytatott tárgyalások és a paktum ellen.

Bogdán Duica ebben az akciójában a nemzeti párt széles baloldára támaszkodik, amely aggodalommal tekint a liberálisokkal való együttműködés elé és sokkal szívesebben látja egy fuziót a parasztpárttal, az ország legdemokratikusabb pártjával. Minthogy Bogdán akcióját állítólag sokan helyeslik, nincs kizárva, hogy a nemzeti pártban közelebből szakadás áll be. A nemzeti párt egyébként a tegnapi Dícsőszentáratonban és Besztercén tartott igen látogatott népgyűléseket. B.

ván fejtegette ki a párt álláspontját a kormányval szemben.

A történelmi pártok együttműködése

Nistor újból nyilatkozott a kooperációs tárgyalásokról, amelyek azon pártok között folynak, amelyek az egyensúlyt létrehozhatják. A történelmi pártok összefogása szerint csak bismat lehet a népből. Az így összeállított koalíciós kormány felül fogja vésztetni az összes törvényeket, különösen a pénzügyi és köznevelési jogot az országot. Egyéves demokratikus alkotmányt kell készíteni, amely megfelel a modern idők követelményeinek.

Beszarábiában élénk politikai mozgalmak észlelhetők. Az összes pártok erősen szervezkednek. Vasárnap a néppárt vezetők tanácskozást és elhatározták hogy november elejére pártkongresszust fognak összehívni. A szervezkedési mozgalmat Sergiu Nita beszarábiai miniszter irányítja. A liberálisok is szervezkednek, de az Adevartal jelentése szerint a falvakban tett kísérletek meggyúsultak.

Indus invázió Berinben

— Az Uj Kelet munkatársától —

Berlin, okt. 1. A Kurfürstendamm tiszta órái vonalai között és az Adlon-hotel szőnyeges halljaiban megegyeztek Berinben a fekete arcok. A dallamos szeszakrit nyelv áradása hódít tért alig észrevehetően ebben a babeli nyelvzavarban, mely csak Berinben található Középeurópa városai között.

A bengáli veszedelem feidörböléséből a békés emésztés fenyegető megzavarásától menekültek ide, hol az indus rupia vásárló erőjével és a font sterlingek büvölésével minden gyönyörűséget meg lehet szerezni. A moplai lelkeles haljos mozgalmában a benszült tömegok hullanak rendre, a maharadszák azonban ugyanekeket finom soupneral ünnek, plasztikonjukból babonásan világít néhány rikább gyémánt és ajtatos pincerek mondják: „our-highness!”, fenség!

Mert ez a cím kijár, a maharadszák mind uralkodó fejedelmek. Nagy kísértel jöttek Berinbe. Asszonyaikok földig érő, élénk színű selynek és aranylánc súlyos csőbenése kábit. Eleinte féltek német földre jönni. Mielük azt írták a lapok, hogy Németország nem tudja megbocsátani a hindu katonák kegyetkösését a nyugati fronton. Am most a maharadszák is látták, hogy Berlin felejtett. A katonasírok deresen állanak a Champagne ősi reggelében és a berlini dialektból szól a nagy zene. Berlin már nem gyűlöl senkit.

Az indus kegyetkösök felszimatolják a város minden rejtett raklárát és kézbe vesznek minden kinalkozó éseket. Ők az angol kereskedelmet akarják bojkottálni, különösen akkor, ha a bojkott jövedelmező üzletet is jelent. A német áru ugyanis a mérka lezüllettségénél fogva utolérhetően az olcsóságban a világpiacra.

Igy a hindu invázió elárasztotta a város minden zegér-zugát. Szórakozások és üzletek után járnak. Előttük a föld legjobb szállásai-nálója jár: a pénz.

B. B.

Meghosszabbították a bukaresti mintavásárra szóló kedvezményes vasúti jegyeket. Bukarestből jelentik: A közlekedési minisztérium rendeletet bocsátott ki az összes hatóságokhoz és állomásfőnökökhöz, melynek értelmében az összes kedvezményes jegyek, melyeket a bukaresti mintavásárra bocsátottak ki, október 20-ig meghosszabbították.

Az első német köztársasági hajó Amerikában. Nauenből jelentik: Newyorkban nagy előkészületeket tesznek a „Bavaria” német oceanjáró fogadására. A Bavaria az első német hajó, amely a német köztársaság lobogójával indult Európából Amerikába.

Női képviselő az angol parlamentben. Londonból jelentik: Wintdingea Margareta asszonyt férje volt kerületében 636 szavazattal 3873 ellen képviselővé választották.

Szombaton dönt a népszövetség felszólítási soráról

Tulokova japán delegált a leszerelési konferenciáról — Gúmaris görög miniszterelnök Rómába és Párisba utazik

— Az Uj Kelet munkatársától —

Páris, okt. 4. A népszövetség munkája előtt fekszik a felszólítási kérdés minden anyaga. A statisztikák és jelentések elkészültek, azokat most tanulmányozza át a népszövetség tanácsa. Ezzel a munkával szombati el fog készülni, akkor meghozza döntését a felszólítási problémában és ezt a döntést el kell fogadni Németországnak és Lengyelországnak. A népszövetség tagjai ülésén Noblemaire a lefegyverzés kérdéséről beszélt. Az angol sajtó nagy meggyűvással és meglepődéssel tárgyalja ezt a beszédet. A „Daily Chronicle” azt írja, hogy ez a gesztus a legszebb azok közül, amiket a háború befejezése óta Franciaország megmutatott. Ez a beszéd is bebizonyította, hogy

Franciaország békében akar élni

Rajnaentúli szemeszójával. Most már a német demokrácián a sor, hogy megteremtse Németország belső nyugalomát és ezzel lehetővé tegye a békét. Ha Franciaországgal Németország meg tudja érteni, hogy nem gondol többé revansra, a lefegyverzésnek nincs semmi akadályja.

A francia delegált genfi beszéde bekapcsolódik a wsh gúmari konferencia programjába. Franciaország már mélyen átérzi a békés munka szükségességét és tudja, hogy ennek akadályja a fegyverkezés. A fegyverkezés nyugtalanító hatását akarja megszüntetni a washingtoni konferencia is. Lloyd George azt javasolta, hogy a konferenciát halasszák el tavaszra, mert előbb az ország belső krízise miatt, nem hagyhatja el az országot.

Még nem határoztak véglegesen az elfoglalás felett,

de máris arra törekzenek a politikai élet vezetői, hogy Lloyd Georgeot rábírják a konferencián való részvételre. Politikai körökben kialakult vélemény, hogy Lloyd George jelenléte nélkül a konferencia határozatai nem életképesek. Japán delegáltja a konferencián Tulokova herceg lesz. A herceg a „Daily Express” tudósítójának kijelentette, hogy a japán nép nem militarista érzelmű. A washingtoni konferenciával szemben nem szabad vérmes reményeket táplálni. Azok a határozatok, amelyekből ott hozni fognak, nem akadályozhatják meg a jövő háborút, a leszerelés azonban mindenesetre csökkenteni fogja a konfliktusok lehetőségét.

A kisázsiai fronton viszonylagos nyugalom állott be. A harcok elcsenytek, a konfliktus megoldása a diplomácia kezében van.

Gúmaris görög miniszterelnök Rómába, onnan Párisba utazik. Az a terve, hogy felvigye az összeköttetést az antant-államokkal, amelyek a kisázsiai események miatt már csak formai összeköttetést tartottak fenn Görögországgal. A békamunkának ez az első lépése és ha már Franciaország és Olaszország bizalmát és rokonszenvét meg tudta nyerni, kérheti az antant közvetítését a béke megkötésére. Kemai pász a győzelem hatása alatt változtatott eddigi magatartásán és hangneme, hogy a béke megkötésénél tekintetbe kell venni a katonai sikereket. Az új görög vezérkari főnök Duzmanis tábornok, Populas tábornok a görög hadsereg generálisává lett.

— Aláírták az Andecha-koncessziót. Londonból jelentik a zsidó távirati iroda: Ruthenberg mérnök ma táviratilag értesítette a jaffai városi tanácsot, hogy az angol kormány képviselője aláírta az Andecha-koncessziót, amely tulajdonképpen Ruthenberg mérnök villamosítási terveire vonatkozik. Egyelőre a jaffai kerület villamosítási munkálatait fogják beindítani. Ruthenberg mérnök reméli, hogy a tervnek megvalósítása nagyon emeli fogja a kerület gazdasági életét.

HIREK

AZ UJ KELET 101. száma

Szerkesztőség	97
Postaköltség	844
A. I. Sz.	558

A halottak intése

Néhány nyomatott sor, aldirás nélkül jelent meg és jött van az „Uj. Mert keserű szemrehányással, féltő, neheztelő megérzéssel és szorongással, de mégis csak fájna és mégis csak a „minél volt és” érzésével kellene gondolkodnunk arra, aki ezt a néhány nyomatott sor aldirás nélkül — és valahogy így: Hát — nem előző foglalkozásunk úgy is a „felélméletes napok” és istentekeredő lelkére nem előző neheztelődnek rá a „maestri” lempa, fájó hangjai, — hát minél volt még az is: föltámasztani, — egy napos feledni-akardóval föltámasztani az ukrániai tiszteket, zsidó hekatombákat és az ukrániai szétszereket, fűtő, menekülő, élet után sikoltó, két karukkal felelő tőrő szegény zsidókat. Bizony jó, hogy a néhány nyomatott, kegyetlen sor alatt némi-csen aldirás. Mert egynek, embernek, testületnek nem szabad ilyen kegyetlennek lennie. De a sonmi aldirás a mindenki aldirását jelenti és az áras hely, a mindannyiunk nevé, az ésszerűség peccsóját, az egész nép, az egész zsidóság lelkegyjé. Nem mások figyelemzetése az hozunk, de a magunk megérdemes a magunk akaratából. És az ésszerűség lehet kegyetlen is önmagunkhoz: jó az szívni és könnyekben tel meg-rázkódni, ha magunk aldirunk. És így álljon most itten is magunk figyelemzetésül az a néhány sor, aldirás nélkül, de mindannyiunk aldirásával, az ésszerűség peccsójával, az egész zsidó nép lelkegyjével: figyelemzetelés önma-gunkhoz:

„M a s k i r.”

A hála, szeretet és kegyelet szavaival emlékez meg Testvér a közeli ünnep alkalmával mindazokról, akik drágák voltak nekod, de a kíméletlen sor a maga hírfirkéshozottan akaratából elcsodorta földet őket az örök élet távoli országába.

Testvér, az ima és könyörgés percciben gondoljál az ukrániai néres pogromok aszeren-csénen honfoglalásra, kik nem kereshetik fel martírhaldit halt drága halottaik sírját, kiknek szomorúság egész életük, örökös „máskir” folytonos emlékeztetés a halottakra, nyomorukra, honfoglalásukra.

A Zsidó Nemzeti Alap Erec-Jisraeli föld-jét várakozja meg, hogy végre virágos, boldog otthonos hasznát szomved testvéreink. Halottaink emlékeiben járunk el akkor, amikor adományokat juttatunk az emberi gyűlölet folyán áldozott károsított testvéreink érdekében a Zsidó Nemzeti Alap javára.

Áldozunk neves cselekedéssel halottaik emlékének!

— Take Jonescu kedden érkezik hazra. Bukarestből jelentik: Take Jonescu szombaton Párisból elutazik és kedden hazatérnek.

— Változás az igazságügyi államtitkárságban. A Román Távirati Iroda illetékes helyről azt az értesítést kapta, hogy dr. Pop Victor igazságügyi államtitkár, aki jelenleg szabadságon van, nem fogja többé állását elfoglalni. Utódja az államtitkári székben, mint azt már az Uj Kelet jelentette, dr. Cosma főügyész lesz, aki jelenleg is helyettesíti. Az új főügyész személyére nézve még nem történt döntés.

— Felfüggesztették a német vagyongok likvidálását. Bukarestből jelentik: Tekintettel a Németországgal a német alattvalók vagyongának likvidálása ügyében folyó tárgyalásokra, a román kormány elrendelte az országban levő összes német vagyongok likvidálásának felfüggesztését, míg a tárgyalások befejezését nyernek.

— Antonescu igazságügyminiszter Kolozsvárra jön. Az Egységesítő Bizottság elnöki osztályán nyert értesülésünk szerint Antonescu igazságügyminiszter nemokára Kolozsvárra jön, hogy az erdélyi bíróságok működését a helyszínen tanulmányozza.

— Ujságírósztrájk az „Infratirea”-nál. A liberális párt kolozsvári organumánál, az „Infratirea”-nál az újságírók ma megadunt-ték munkájukat. Ennek előzménye az, hogy az „Infratirea” szerkesztői memorandumot intéztek a liberális párt bukaresti vezetőségéhez, amelyben fizetésemelést kértek, egyúttal panaszt emeltek a lap kolozsvári — ugynevezett pénz-ügyi komitéja ellen. Erre a memorandumra megérkezett a válasz, amely elutasító és egyúttal közli a szerkesztőkkel, hogy elbocsátott-nak tekintik őket a lap kötelékéből. Ebben az ügyben az erdélyi román újságírók szindikátusa ma rendkívüli ülést tart. Mint értesülünk, az Infratireát a mai naptól kezdve a liberális párt tagjai — köztük több egyetemi tanár — fogják irti. (RTL)

— Ben Avigdor meghalt. Karlsbad-ból jelentik: Ben Avigdor a híres héber író, aki Amerikából acionista kongresszusra utazott Karlsbadba, a napokban itt meghalt. Ben Avigdor polgári nevén Ábrahám Salkovicsnak hívták és irodalmi íránya az Achad Haam iskolájával tartott rokonságot, amely a nemzeti regenerációra a példaképpel hirdeti. A kilencvenes években megalapította a Bne Mose páholyt. Irodalmi művei közül legnevezetesebbek kis vázlatai a koelet zsidóság életéből, amelyek rendkívül éles pszichológiai megfigy-lésekkel vannak tele. Ben Avigdor tulajdon-kepeni jelentősége a héber könyvkiadás terén mutatkozik, mert ő volt az első modern könyvkiadó. Ő alapította a „Tachia” héber kiadó-vállalatot. Különös érdemet szerzett a héber irodalom népszerűsítése körül azáltal, hogy „Sifse Agora” néven rendkívül olcsó füzetes kiadványokban a legkitűnőbb héber műveket a szegényebb néprétegek számára is hozzáfér-hetővé tette. Oroszországban annakidején ezeket a füzeteket két kopékért árusították és rengeteg példányszámban fogytak el.

— Svéd herceg tanulmányutja Palesztinában. Jeruzsálemről táviratozzák, hogy a svéd király másodszerült fia megérkezett Palesztinába és Sir Herbert Samuel meghívására a kormányzó palotában szállt meg. A herceg bentazza az egész országot, hogy Palesztina látványosságait tanulmányozhassa.

— Átszervezik a földművelésügyi minisztériumot. Bukarestből jelentik: A földművelésügyi minisztérium átszervezés alatt áll. A pénzügyminisztériumban elhelyezett monopelizsgatóság a napokban átköltözködik az ipar és kereskedelemügyi minisztériumba.

— Mihe került a kolozsvári mintavásár? A két hónapja elzött lezajlott kolozsvári mintavásárt, mint ismeretes, a kereskedelmi és iparkamara rendezte. A költségek fedezésére a kamara ötvözeser lelt kért, de csak tízezer lelt kapott a várostól. Mikor az iparkamara az elszámolást befejezte, kiderült, hogy a mintavásár megrendezése a kamara részéről haterer lelt deficitel végződött. A kamara vezetősége küldöttségileg járt el a városnál, hogy a haterer lelt differenciát a város terítse meg a kamarának. Dr. Hoaszu fő-jegyző megígérte a küldöttségnek, hogy a kamara kérését tanácsülésbe viszi s reméli, hogy az így kedvező elintézését fog nyerni.

— Shakleton veszedelmében. Párisból jelentik: A Quest görös, amely Shakleton expedícióját viszi, nagy viharok következtében súlyos veszedelmbe került a Bocafok közelében, ahonnan szikrátvíróval segítséget kért.

— A német megszállás epilógusa. Berlinből jelentik: A Mackensen-fele romániai megszállás epilógusa holnap fog lezajlani az ittepi hadbírószág előtt. Azok a tisztek kerülnek a bíróság elé, akik a romániai megszállás alatt a saját céljaikra rekviráltak. A tárgyalás nagy anyaga miatt íleltre csak 8–10 nap múlva kerül a sor.

SPORT.

Kereskedők a katonai ellenőrzés ellen. A kolozsvári kereskedők tegnap este nagygyűlést tartottak, melyen az erdélyi és bánáti kereskedelmi élet panaszai robbantak ki. A kereskedők gyűlése állástfoglalt a katonai ellenőrzés, az uszorabírók és az uszorabírók és a kereskedelmi korlátozó intézkedések ellen. A gyűlés elnöke Somogyi Miksa nagykereskedő három pontban foglalta össze a kereskedők panaszait. A kereskedőknek elsősorban sérelmek tartják az egyezsázkások forgalmi adót. A törvény ugyan végeredményében a fogyasztóra hárítja a forgalmi adó viselését, azonban ezt nem lehet a gyakorlatban érvényesíteni. Indítványozza, hogy a Sfatu után forduljanak a pénzügyminiszterhez, hogy a forgalmi adó fokozatosan átruházható legyen a fogyasztóra és fejezze ki tiltakozását a forgalmi adó közvetlen behajtása ellen. Löw Rudolf, Pap Sándor, Sailer Dezső és Rózsa Mór hasonló szellemű felszólalásai után Caciula Miklós titkár az igazságtalan büntetések ellen szólal fel. Az értekezlet kimondotta, hogy követelni fogja a kereskedelem szabaddá tételét, a katonai ellenőrzés felfüggesztését és az uszorabírók átszervezését olyképen, hogy a bíróságot szakemberekből állítsák össze.

Ausztriában földzik a valutasppekulációt. Bécsből jelentik: Az osztrák korona rossz árfolyama miatt Spitzwiler, az új pénzügyminiszter szigorú intézkedéseket léptetett életbe. Szigorú rendeleteket adott ki, melyek értelmében a valutásokat letartóztatják és pénzüket elkobozzák. A lefoglalt összeget a szegények közt fogják szétosztani.

Horribilis új vámatek. Bukarestből jelentik: Holnap rendelet jelenik meg a külföldről behozott luxuscikkek megvámlására vonatkozólag. A fésék, bor és likör után 65 százalék vámot vetnek ki.

Több millió tonna hadianyagot pusztítottak el Németországban. Londonból jelentik: A nemzetközi ellenőrző bizottság a német hadianyag elpusztítását ugyiszólván teljes befeczte. Már csak a rendőrség ellenőrzésével foglalkozik. Szeptember közepéig 102 ágyú maradt még elpusztítatlanul, miután 3280 ágyút szétromboltak, 34 millió tonna gránátot megsemmisített a bn ottság, egymillió tonnára szután kerül a sor. Még 189 mozsár épségben van, 110,000-et megsemmisítettek. Ugyancsak elpusztítottak eddig 4.160.000 gépfegyvert, 355 millió patront, még 90 millió rakétát van. Az ellenőrző bizottság a rombolás eredményével meg van elégedve. Hivatalos angol körökben megnyugvással veszik tudomásul, hogy Németország nem is gondolhat olyan hadserg felállítására és felfegyverzésre, mely a nagyhatalmak haderejével komolyan számba jöhetne.

Uj kertváros Jaffa mellett. Jeruzsálemből jelentik: A „Bajith” nevű házépítő részvénytársaság Jaffa mellett hétszáz dunam földet vásárolt, amelyen egy új kertvárost fognak építeni.

Elveszett Davisben Ignác névre kiállított bizonyítványokat tartalmazó pénztárcám. Beadított megtalálójá illó jutalomban részesül, ha Timár-nica 4. szám alá juttatja.

Gaz beállítával. Speciális szírmegfigyelés, látkörpítés kabát, gözölés és ágyúli tisztítás Cinknél Cím, Dézma-u. 5.

Dr. Constantiu Mamon volt budapesti ügyvéd közteszi, hogy Bukarestben ügyvédi irodát nyitott — jobb lakás hiányában — Hotel Excelsiorban. Elvállal a Curtea de Casatie előtt tárgyalandó pert, adó és illetéki ügyeket, valamint a minisztériumokhoz és egyéb hatóságokhoz felkérülő perenkívűl ügyeket. — Felhívja a gyárak, erdőipari cégek és egyéb vállalatok, valamint egyesek figyelmét arra, hogy nem sokára be kell jelenteni a hadikárokat, amelyeket az osztrák-magyar vagy román hadsereg hadiszolgáltatás, megsemmisítés vagy bármely módon okoztak. Ezen ügyekben, amelyeket szintén képviselni kíván, bővebb felvilágosítással szolgál a jogkereső készségnek és az érdekelteknek.

Haggibor—Victoria 1:1 (1:0). Szordán délután 4 órakor találkoztak a két csapat bajnoki mérkőzésen. Az első félidő tizenkettődik percében lőtte a Haggibor a vezető gólt. Farkas I. beadásából Rosenberghez került a labda, aki azt a jobb helyzetben levő Bornsteinhoz tolja. A gólt Bornstein lőtte, de vele egyenrangú Farkas I. és Rosenberg érdeme is. A gól után hevesebb és izgalmasabb a játék, de már a félidő közepén kiderül, hogy a Haggibor védelme felmondja a szolgálatot. Brunt a centerhalf helyén Virág ifjúsági tartalékkal helyettesítették, aki, bár jó játékosnak mutatkozik, gyöngé az ilyen erős mérkőzéseknél. Nem játszott a Haggiborban Nyul és Wesel sem. E három értékes ember hiánya nagyon megélt az csapaton. Állandóan cseréltek a különböző posztok embereit. Így például centerhalfot három ember is játszott. Pollák pedig, aki a játék elején hátré volt, közben a halfsorba állt be, a végén pedig a csatársorban láttuk. A második félidőben a Victoria volt fölényben. A Victoria gólját a tizedik percben Istvánffy lőtte. A Victoria lelkesen játszott. Jó volt Barabás és Matauch, valamint a közvetlen védelem. Komáromit durva játék miatt kiállította a bírő. A Haggiborban jól játszott Farkas I., Bornstein, Rosenberg és Jakobi. A védelem az állandó embercseré miatt gyöngé volt. Sugar kapus bizonytalanul védett, a gólt azonban nem védhette. Winkler bíró ingadozóan bíráskodott, talán, mert a nehéz helyzetben minden idegével azon volt, hogy mindkét oldalon kifogástalannak lássák.

Lengyelország szakított a szovjettel

Berlin, október 4. (RTL) Lengyelország visszahívta diplomáciai képviselőjét Moszkvából.

Román-lengyel katonai egyezmény

Bukarest, október 4. (RTL) Rigai jelentés szerint Finnország csatlakozott a román-lengyel defenzív szerződéshez.

Összehívták a bajor parlamentet

München, október 4. (RTL) A bajor országgyűlést október 25-re összehívták.

KOZGAZDASÁG

Ad-e Amerika pénz Európának?

Az amerikai pénzügyi helyzet

— Az Uj Kelet tudósításai —

Bécs, szeptember. A „New York Herald” közleményei nyomán bejárta a világsajtó az a hír, hogy egy nemzetközi bankcsoport 500 millió dollárt akar kölcsön adni a különböző hitelzűkségben szenvedő államoknak, Európa területén. Munkatársunk közelebbi információk megszerzése céljából felkereste az amerikai gazdasági pénzügyi világ egyik igen jelentős exponeusát Bécsben és kérdést intézett hozzá az állítólag tervbe vett gazdasági tranzakcióról.

— A hírt magam is olvastam — felelte az amerikai delegátus — és kötszetelemnek tartom, hogy megötte tényleg bizonyos pénzügyi körök kezdeményezése áll. Ami azonban a kölcsön céljaira rendelkezésre álló összeget illeti, kénytelen vagyok megjegyezni, hogy a mai amerikai finansziális nehézségekre való tekintettel azt túlmagasnak tartom. Az ilyen fajta pénzmutételeket minátnak mindig egy optimiztikus sajtókampány szokta megelőzni, mely ha az akció méreteiről, egy kicsit tendenciózus képet ad is, mindenesetre azzal az eredménnyel jár, hogy a pénzcsoporthoz köztől szélesebb körben támad érdeklődés a tervbe-

vett akció iránt. Az 500 millió dolláros kölcsön ilyen értelemben csak mint jámbor óhaj-tás marad.

Az amerikai pénzügyi állapotot élénken jellemzi a Nacional City bank éppen most érkezett üzleti jelentése, melyből a következő tényeket szeretnénk kiemelni: A piacot a legnagyobb mértékű pénzhiány és hitelszűkséglet jellemzi. Az amerikai ipar az általános pénztelenség következtében szintén kevés üzletet csinál. És anyagkészleteik jelentős részét mélyen az előállítási ár alatt kénytelenek piacra vetni. A cukoripar trösztje az American Sugar Refining Co. részvényeire nem tudott osztalékot fizetni. A bőrtőrszt a Central Leather Co. az elmúlt félévben hatmillió 642.896 dollár deficitet mutatott ki a tavalyi március 30-ának 80.640.498 dolláros nyereségével szemben. Ezek a példák eklatánsan mutatják, hogy a pénzhiány és a hitelnyújtás szükségese az Egyesült Államokban is igen nagy. Ezért kevésbé valószínű, hogy egy 500 millió dolláros tőke-export a közeljövőben aktuális legyen.

A Banca Agrara viszonya a kormányhoz. A Banca Agrara-nál fontos személyi változások állnak később. Tudvalevőleg a kormány és a bank között a nyár folyamán megállapodás jött létre, melynek értelmében a Banca Agrara fogja végezni az erdélyi agrár-reform finanszírozását. Ezzel kapcsolatban a legutóbbi napokban a kormány és a bank vezetői között Bukarestben tárgyalások folytak az igazgatóság átalakítása és a bank alapszabályainak megváltoztatása tárgyában. A meg egyezés szerint a kormányának joga van a bank igazgatóságába négy tagot delegálni, továbbá a bank élére kormánybiztost kinevezni. Ezek az állami ellenőrzést fogják gyakorolni. A kormány viszont többféle előnyt biztosított a banknak, így adómentességet és az átirási illetékek alóli mentességet. A bank igazgatósága tagpártot tartott és elfogadta a kormány feltételeit, egyúttal elkészítette az új alapszabálytervezetet. Mint a Román Távlati Iroda illetékes helyről értesül, Garofid miniszter a jövő héten a megállapodást a kormány nevében Kolozsvárt aláírja. Azután összehívják a közgyűlést, mely szankcionálja fogja a megállapodást és megválasztja az új igazgatóságot.

Becsukják a triestini hajógyárakat. Triestből jelentik: Az itteni hajógyarak egy másútan szüntetik be az üzemeket, mivel a kormány a hajóépítés támogatására vonatkozó ígértét nem tartja meg. A „Navigazione Libera” 24 modern hajót akart építeni, ezekből 12 már el is készült. A másik tizenkettőt csak az esetben hajlandó felépíteni, ha a mostani kereskedelmi miniszter megtartja elődje ígértét. Rómában ez ügyben hónapok óta folytak tárgyalások, de eredménytelenül.

A világ idei termésének eredménye. Bécsből jelentik: Az Egyesült Államok idei búzatermését az ottani szakörök 82 millió bushelre becsülik a tavalyi 65 millióval szemben. Kanadában az aratást most fejezték be, a buza jó fajsúlyú és szép minőségű. A kormány becsülése szerint 290 millió bushel termett. Argentínában még rendelkezésre álló kiviteli feleslegek vannak, így búzából 2 millió, tengeriből 3 millió tonna. Indiában és Ausztráliában jó esélyesek után a mezőgazdasági helyzet kielégítő. Oroszország ez évi termése számba sem jöhet. Amerikában 13 millió bushal kivitelre számíthatnak Oroszországra. Németországban a buza ára mássáknál 25 márkával esett. A franciaországi buza kitérő minőségű, a tengeri és burgonyatermés állapota kielégítő. Romániában és Erdélyben a rendelkezésre álló kiviteli felesleget 500.000 tonnára becsülik, árpából és zabból ennél valamivel több a felesleg. Bulgáriának ez évi termése búzából 1 millió tonna, rozsából 200.000, árpából 300.000, tengeriből 800.000 tonna.

Ada-Kaleh nemzetközi kikötő. Temesvárról jelentik: Az Orsova mellett fekvő Ada-Kaleh szigetből nemzetközi kikötőt létesítenek. A szigeten raktárakat fognak emelni, partjait kiépítik úgy, hogy a sziget a dunai forgalomnak egyik fontos gőcpontja lesz.

Megdrágult a gyapot. Az amerikai piacon a gyapotárak az utóbbi napokban szenzációs emelkedést mutatnak. Ennek okai az, hogy Amerikában ezidőtágra igen gyenge volt a termés. Sokan eddig attól tartottak, hogy a nagy készletek le fogják nyomni az árakat, most pedig azzal számolnak, hogy nem lesz elegendő gyapot a világ szükségletének fedezésére. Az ideai termelést 50%-al fogják csökkenteni Amerikában, mert 26 év óta még nem volt olyan rossz termés. A kereslet mindentől igen nagy és az árak rohamosan emelkednek.

Behozatali tilalom. Bukarestből jeleltük: A kormány eltiltotta a következő cikkek behozatát: Péksgő, bor, likőr, konzerv, puder, parfüm, kozmetikai szerek és azon szövetek, melyeknek súlytartalmuk több mint 50%. A többi árucikk behozatát megengedték, de a behozatali illetékeket tetemesen felemelik.

Valutapiaci:

Prága, október 4. Lei 80-80, dinár 154-50, márkák 77—, leva 62-25, svájci frank 1868—, norvég korona 1188-50, dán korona 1732—, svéd korona 2144-50, líra 374—, francia frank 873-50, font sterling 358—, dollár 94-50, osztr. kor. 325—, belga frank —, lengyel márká 80—, holland for. —, magyar kor. 1892-50.

Zürich, okt. 4. Bukarest 495—, Berlin 463—, Amsterdam —, Newyork 574—, London 2145—, Páris 4075—, Milano 2280—, Brüsszel —, Koppenhága —, Stockholm —, Kristiania —, Madrid —, Prága 600—, Budapest 80—, Zágráb 350—, Buenosayres —, Varsó —, Bécs —, osztr. lab. kor. —.

Bécs, okt. 4. Lei 23-25, dollár 2700—, belga frank —, francia frank —, svájci frank —, holland forint —, dán korona —, jugoszláv korona —, norvég korona —, svéd korona —, szokol 2600, leva —, líra —, márká 2150—, lengyel márká —, font sterling —, rubel —, magyar korona 380, dinár —, (Magánforgalom.)

Berlin, okt. 4. Amsterdam 3978—, Brüsszel 364-10, Kristiania 1803-45, Koppenhága 3237-55, Stockholm 2782-10, Helsingfors 1828-80, Róma 489-50, London 462-50, Newyork 123-87, Páris 879-10, Zürich 2155-30, Madrid 1810-45, Bécs 735—, Prága 128-60, Budapest 1748, Bukarest 107—.

Budapest, okt. 4. Lei 810—820, font sterling —, leva —, dollár 717—, francia frank 5050—, márká 568—, líra 2790—, osztr. kor. 29—, rubel 264-3, svájci frank —, szokol 727—737, dinár 1140—1150, lengyel márká —, napoleon 2140—, arany —.

SZÍNHÁZ

HAGYAR SZÍNHÁZ

HETI MŰSOR:

Csütörtök: A fakir. (Újdonság először. Premier helyiárakkal Premierbérlet 5. szám.)
Péntek: A fakir. (Újdonság, másodszor. Rendes napibérlet 20. szám, D. Rendes helyiárakkal.)
Szombat: A fakir. (Újdonság, harmadszor. Rendes helyiárakkal. Rendes napibérlet 21. szám, A.)
Vasárnap d. u.: Hamupipóke. (Gyermek előadás, olcsó helyiárakkal.)
Vasárnap este: Leányvásár. (Operettreprez. új szereposztással. Rendes helyiárakkal. Rendes napibérlet 22. szám, B.)
Hétfő: A fakir. (Újdonság, negyedszer. Rendes helyiárakkal. Rendes napibérlet 23. szám, C.)

A műsorra tárgyított előadások jegyei előre megválthatók a színház pénztáránál.

Tosca. A kolozsvári magyar színház új szereposztással mutatta be kedden este Puccini operáját, a Toscát. Szász Frigyes a színház újonnan szerződött tagja Scarpia szerepében izmos tehetségek mutatkozott. Nagyszerű előadói tehetség, hangja minden felkészen egyformán meleg, szövegértés és tisztaság. Takács Mihály képességeinek ez a szerep nem igen felelt meg. Lévegy Ilonka jó volt és hatásos. A zenekart most is Stefánides vezényelte.

A színházi iroda hírei: A fakir. Ma este lesz az izgalommal és lázas kíváncsisággal várt Fakir bemutató előadása a magyar színházban. Pénteken másodszor, szombaton harmadszor és hétfőn negyedszor adják a Fakirt. — Hallgasson meg Adrienne. A fakir után elmesélem, mulattató francia bohózat következik az újdonságok rendjén, amelynek címe: Hallgasson meg Adrienne. A darab szerzője a híres Vernevil. Ma kettőn s az Apám felesége szerzője. A hallgasson

meg Adrienne c. bohózatot 4—5 héttel ezelőtt mutatták be Budapeston a Vigaszínházban igen nagy sikerrel. — Leányvásár. A vasárnap esti operettreprezre nagy kedvet keltő a színház énekesi személyzetét. Részben új szereposztással fogják előadni Jakobi Viktor világhírt nagyszíri operettjét, a Leányvásárt. Kaddó Duci, Beregh Mária, Miklósi Margit, Bálint Béla, Borki József, Leóczy Nagy Gyula, fogják a főszerepeket játszani. — Hamupipóke előadás. Vasárnap délután 3 és 6 órákor Gyermekelőadás lesz a magyar színházban. Olcsó helyiárakkal fogják előadni a Hamupipóke című mesejátékot.

A mesék művésze: Uránia-mezőben: Csütörtök, péntek, szombat, az Ufa-gyár magyar tárgyú detektív drámái, Törösvári bírtok, professor Nick Fantom szerepében Mac Landa egy genosz szomszéd barátját és szomszédját, nekik birtoktől keltja meg családja fondorral, hanem meg szerelmeseitől is. Ekkor mulva Nick Fantom lelőpázi a bűnösöket, de nem tudja vissza varázsolni, az elvesztett boldogságot. — Apolló-mezőben: csütörtökön csak egy napig. Kéő szerelem, Turgeneff híres világhíres novellája filmen, főszerepben Rosa Porten. Egy hercegnő tragikus szerelmének története. — Egyetem-mezőben: Csütörtök, péntek, szombat a Cines-gyár legújabb sárga. A szerelem mártírja, társadalmi dráma, főszerepben Bianca Bellucioni. A szerelem ez a hatalmas ur, halális ellenségeké teszi az atyát és a fiút és megöl egy ártatlan asszonyt.

Főszereposztó: DR. FISCHER JOZSEF

Feladós szerkesztő: MARTON ERNŐ

Kiadó: KADIVA kiadóvállalat részve.

Szerkesztőség: Csik. Reg. Forditand (vált. Fővárosi József-ut. 43.)

Kiadóhivatal: Szentesi-utca 1/a.

Fiókkiadó: Nagyvárad, Deák Ferenc-ut. 9.

Hivatal: Szatmár, Bathányi-utca 24. sz.

Kiosztási ár: havonként 30 lei

Egyes szám ára helyben, vidéken és postaudvarokon 1-50 l

Hirdetéseket milliméteres díjazásban szerint vessz fel a kiadóhivatal.

Lámpaárak!

Kristályfőhő lámpacsővek
Cseh táblalüveg
Ornamentlűveg és kltt
Porcellánárak
Préselt és csiszolt üvegárak
dus szortirozásban raktáron vannak

KÖNÖLÖS TESTVÉREKNEL

ORADEA-MARE — NAGYVÁRAD

KÉRJEN ÁRAJÁNLATOT

Uj mazsola és citrom

érkezett nagyobb mennyiségben a

Katz és Bernát céghez

Csuj-Kolozsvár, mely a mai naptól kezdve a legolcsóbb napi áron lesz kiárultva.

Uj gyárvállalat

Üvegcsiszolda és tükörárugyár

PÉCHY ÉS TÁRSA

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD) STR. SAGUNA (VOLT KAPUCINUS-UTCA) 20

Készít tüköröket, tükrövegeket, tükörök újrafoncsorozása, fenn- és colliktörök gyártása

Feltűnő olcsó árak!

Most érkezett nagy mennyiségben békébelli minőségű prima flor- és musslin-harisnya divat színekben.

Gyermek-harisnya prima flor, minden nagyságban. Nagy választék női selyem-, gyapjú kabát- és átkötősbizonyban

1197

BLATT

KÖTÖTT SZÖVÖTT ÁRUHÁZA

CLUJ, FÖTÉR 13. SZÁM

A legjobb rum-essencia 65 lei,
más essenciák 75 lei kg.-ként!

árban kaphatók :::

Glück Henrik gyárában
Oradea-Mare (Nagyvárad) Calea Vict.
1253 (volt Kolozsvár-utca) 74

Nagymennyiségű lámpaárak, cseh táblalüveg, karlsbadi porcellán és Dittmar-féle lámpaárak érkezett.

DEUTSCH K. I.

lűveg és porcellán nagykereskedés r. t.

Oradea-Mare — Nagyvárad,

Str. Nicolae Jorga (volt Zöldfa-utca) 4.

Telefon 71

1258

Pontos és szolid kiszolgálás!

Grünwald

Üvegcsiszolda, tükörárugyár és épületüvegezési vállalat

Oradea-Mare, Str. Gerliczy-utca 16

tudatja, hogy tükörüveg-szállítmánya megérkezett!

Készít mindenféle csiszolt burorüvegeket és tüköröket, tükörök újrafoncsorozását. — Fintükrök I. II. III. rendű (1°/1^a coll) ládákban. Épületüvegezés! Minden méretű valódi cseh táblalüvegek állandó nagy raktára

Ügyeljünk a cégre

Üvegcsiszolda és tükörárugyár

PÉCHY ÉS TÁRSA

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD) STR. SAGUNA (VOLT KAPUCINUS-UTCA) 20

Készít tüköröket, tükrövegeket, tükörök újrafoncsorozása, fenn- és colliktörök gyártása

Egy asó ára 1 lei. Vastagabb betűvel 2 lei.
Legkisebb nyomdai díj 10 lei.

RÓZSA nagydrogeriában
Címj—Kolozsvár, Piac. Utca 28
Kátyán kir. táj — 1936

Josef R th Hotel Simplon Bucurest

Bankettek, lakodalmak, társasvacsorák stb. rendezését legutóbbosabb árban vállalja

IMRE LAJOS,
Vesselőnyi- és Szép-utca sarok

Fest, tiszt. TELEFON
500. 11-21

USZTIG és NUSSBÄCHER Calea Regie Ferdinand No. 3
szállítunk postán, utánvét! mellett!

tr. **Julia Manin (v. Szentgyörgy-n.)** 2

Bzilágyi Eleonora R.-T.

Jánijá: likőr, rum kelőmelegességet, Elsőrendű
csörgött és borított. 1210 János nagyvadász

állítottam értesítem a nagyérdemű közönség
 hogy az általam alapított

**METROPOL
KÁVÉHAZ**

vezetését újból átvettem
azt régi érzékenységgel fogom kezelni, ho-
mál a múltban tapasztalt jóindulatu pártfogó-
ulól is kiérdemellem

jes tisztelettel — **LÓWY JÓZSEF**, kávé

Restaurant LLOYD életterem

CLUJ-KOLOZSVÁR, UNIO ÉS MÁTYÁS KIRÁLY-UTCA SARKÁN

A nemrég megnyílt ort. kóser étterem Löwy és Feurlicht urak vezetésével már is nagy közkedveltségnek örvend. — Elsőrendűen elkészített ételei és italaival a közönség legkényesebb igényeit is ki tudja elégíteni.

Bankettek, lakodalmak, társasvacsorák stb. rendezését legutóbbosabb árban vállalja